

فرهنگ سخاوت از دیدگاه اسلام

میثم دلیر^۱، اسمعیل کمالی فرد^۲

۱. کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات کرج

۲. کارشناسی ارشد مدیریت دولتی گرایش تحول، دانشگاه آزاد اسلامی، سیرجان، ایران

نام و نشانی ایمیل نویسنده مسئول:

میثم دلیر

Msd1.0707@gmail.com

چکیده:

سخاوت از ارزش‌های اخلاقی پسندیده در همه ادیان و فرهنگ‌ها است. ارزش‌ها در زندگی فردی و سازمانی افراد منعکس می‌شود و فرصت‌ها و تهدیدهایی ایجاد می‌کند. در اسلام پیش از هر اندیشه و مکتب بشری و بیش از هر قانون گذاری برای رعایت و حمایت افراد درمانده اجتماع و تامین نیازهای مادی و معنوی آنها، کوشش به عمل آمده و قرآن و سنت و سایر منابع حقوق اسلامی سرشار از فرامین و رهنمودهای تامین کننده رفاه حال این طبقات درمانده ی جامعه است.

در روایات اسلامی از پیامبر بزرگوار (ص) و اصحاب گرامی و بزرگان دین درباره فضیلت سخاوت و بخشندگی بسیار سفارش شده است و نیز از دیدگاه اسلام سخاوت منحصر در کمک و بخشش مال نیست بلکه به هر گونه کمک و رفع نیاز مادی و معنوی صدق می نماید .

تحقیق حاضر از لحاظ گردآوری اطلاعات از نوع کتابخانه ای است. همچنین از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش از نوع تحقیقات توصیفی است.

واژگان کلیدی: فرهنگ، سخاوت، فرهنگ سخاوت، اسلام

مقدمه

دین از باورها، ارزش ها و احکام تشکیل شده است که هر سه جزء آن بر کار و تعاملات اجتماعی افراد تأثیر شگرف می گذارد. یکی از ارزش های دینی که تقریباً در همه ادیان پسندیده است، سخاوت است. در فرهنگ ایران نیز سخاوت یکی از فضایل انسانی مطلوب است که از دیرباز ایرانیان به آن توجه کرده اند. شهره بودن به صفاتی مانند مهمان نوازی، اعطای هدیه، قربانی کرد و جز آن نشان دهنده سخی بودن ایرانیان در طول تاریخ بوده است. با توجه به تأکید بسیار دین اسلام و مذهب تشیع بر سخاوت و بخشش، و آثار دنیوی و اخروی آن، تعامل این مفهوم با زندگی و محیط کار، یعنی چگونگی تعامل مفهوم سخاوت با زندگی سازمانی، مد نظر است. (ایرانی، ۲۰۱۳)

مفاهیم مد نظر پژوهش های پیشین، به جز ویژگی های فردی و شرایط محیطی، بیشتر بر پیش برنده های بخشش های سازمانی، استراتژی کردن آن، رفتار های سخاوتمندانه در سازمان، حالت مطلوب آن، آثار سخاوت برای اعتبار و شهرت سازمان، نتایج مالی، ارزش ها و فلسفه سازمان تأکید دارد. به طور عمده، در این تحقیقات سخاوت در سازمان زیرمجموعه مسئولیت اجتماعی سازمان در نظر گرفته شده و به کمک های مالی مستقیم، کمک هزینه تحصیلی و کارهای داوطلبانه محدود شده است. (ویدیادانثن، ۲۰۰۸)

شایان ذکر است مفاهیم و ارزش هایی مانند سخاوت در فرهنگ ها و ادیان مختلف معانی یکسانی ندارند و صرفاً به دلیل شباهت نام نمی توان به طور ساده انگارانه ای آن ها را یکسان در نظر گرفت. سخاوت از مهمترین کمالات انسانی و عالیترین فضایل اخلاقی و شایسته ترین اعمال بشری است که در طول تاریخ بشریت از بارزترین صفات پیامبران و دوستان الهی بوده است.

ادبیات نظری تحقیق

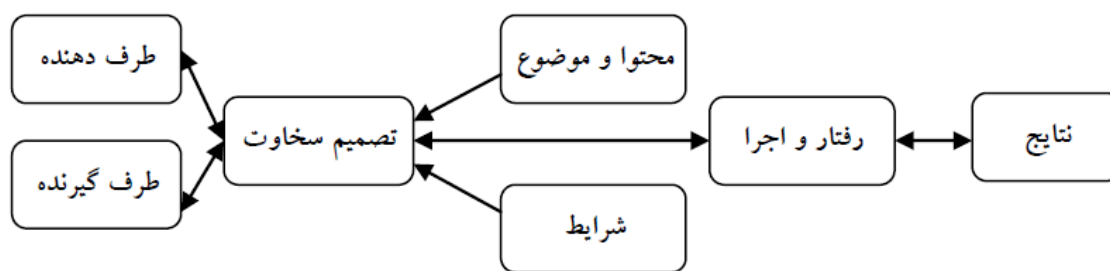
تعریف و مفهوم سخاوت

سخاوت در لغت از ماده ی "سَخو" به معنی جود و بخشش بوده و "سَخی" به معنی بخشنده است؛ بنابراین "سخاوت" در مقابل بخل بوده که در اصطلاح دینی به ملکه ی بذل مال به مستحق، بدون درخواست سائل، به میزان شایسته، گفته می شود. (طریحی، ۱۳۷۵)

سخاوت یعنی آنچه که انسان در اختیار دارد از قبیل علم و دانش مال و ثروت قدرت و نفوذ کلیه امکانات مادی و معنوی که مورد نیاز دیگران است در اختیار آنان بگذارد و نیازمندی مادی و معنوی، فردی و اجتماعی مردم را برطرف سازد، در قرآن مجید در مورد سخاوت و بخشش بسیار تأکید شده است.

چارچوب فرایندی سخاوت در سازمان

اگر بخواهیم به طور فرایندی به سخاوت بنگریم، سخاوت عبارت است از فرایندی که در آن اعطاکننده پس از آگاهی از نیاز دریافت کننده و بررسی شرایط، موضوع سخاوت - مالی، زمان، دانش و جز آن را در قالب رفتاری متناسب به او اعطا می کند که این کار آثاری برای هر دو طرف دارد و نتایج نیز می تواند در مسیر برگشت بر رفتار، تصمیم سخاوت، طرف دهنده و گیرنده تأثیر داشته باشد. تمایلات و علت سخاوت در تصمیم سخاوت تبلور می کند که طرف دهنده طرف گیرنده ارزیابی می کند تا برای انجام دادن و یا انجام ندادن سخاوت تصمیم بگیرد. (الوانی، ۱۳۹۳، ۵۹۲)

شکل ۱- چارچوب طراحی شده فرایندی سخاوت در سازمان

چیستی و چرایی و چگونگی فرهنگ سخاوت

• چیستی فرهنگ سخاوت

مرکز مطالعات دین و جامعه دانشگاه نوتردام سخاوت را اینگونه تعریف می کند: ممارست و خوی اعطای رایگان منابع مالی، زمان و استعدادها برای یک فرد که به طور مثال، شامل بخشش های مالی خیریه ای، کارهای داوطلبانه، اهدای هدایا در جهت رفاه دیگران یا کالاها و مصالح عمومی می باشد. (بکر و ویپکینگ، ۲۰۰۷)

تعریف های یاد شده، چیستی سخاوت را از منظر علمی بررسی کرده است، اما در دیدگاه اسلامی اسراف و بخل دو سوی افراط و تفریط در مصرف ثروت است و سخاوت حد میانه آن هاست، بخل، خودداری از مصرف مال در موارد لازم است و اسراف هزینه کردن ثروت در موارد غیرلازم، و سخاوت، مصرف ثروت است به اندازه ضروری. (نراقی، ۱۳۷۸، ج ۹، ص

۸۰۱) سخاوت یعنی انسان فرصت ها و موهبت های خویش را در جهت شادکردن دیگران مصرف کند. امیرالمؤمنین (ع) سخاوت را، دوست داشتن سائل، خوی پیامبران، برترین خصلت ها، وسیله سنجش اعمال، پرده عیوب، زیور انسان و میوه عقل می دانند.

• چرایی فرهنگ سخاوت

افراد مختلف انگیزه های مختلفی برای انجام دادن کارها دارند. انگیزاننده های مذهبی، نوع دوستی و خودخواهی نقش بسزایی در تهییج این گونه رفتارها دارد که میزان اهمیت هریک می تواند بسته به افراد و موقعیت های متفاوت باشد. (کولکت و مورسی، ۲۰۰۷). معمولاً افراد به این علت می بخشند که احساس گناه نکنند، یا به خاطر تعهد اخلاقی، یا کاهش دادن درآمد مشمول مالیات، یا موضوع گزارش روزنامه ها بشوند. بعضی افراد می بخشند تا عایدی به دست آورند. اما افراد سخاوتمند به دست می آورند، تا ببخشند. (بلانچارد و کیثی، ۲۰۰۹)

پیامبر اکرم (ص) و ائمه طاهیرین علیهم السلام نیز در فرمایشات متعدد بر اهمیت و ویژگی های سخاوت سخن گفته اند. جود و سخاوت حضرت علی علیه السلام که بسیار روشن است و حتی آیاتی تفسیر شده است که به سخاوت هایی که حضرت علی علیه السلام داشته است. (منتظری، ۱۳۸۳، ج ۱، ص ۷۶)

• چگونگی فرهنگ سخاوت

شایان ذکر است مفاهیم و ارزش هایی مانند سخاوت در فرهنگ ها و ادیان مختلف معانی یکسانی ندارند و صرفاً به دلیل شباهت نام نمی توان به طور ساده انگارانه ای آن ها را یکسان در نظر گرفت.

بنابراین، از دیدگاه اسلام برای دستیابی به خصلت ارزشمند سخاوت، باید:

۱. راه های کسب ثروت حلال و مشروع باشد؛
۲. حقوق واجب شرعی مانند خمس، زکات، نفقه واجب افراد تحت تکفل، کفارات شرعی و جز آن پرداخت شود؛
۳. ثروت در راه مشروع و معقول هزینه شود، نه در راه معصیت خدا و کارهای بیهوده و باطل؛
۴. مصرف در راه های یادشده نیز به اندازه و حساب انجام گیرد. (الهامی نیا، ۱۳۸۹)

سخاوت و انفاق از منظر قرآن

سخاوت یکی از ملکات نفسانی است. که خداوند در انسانها به ودیعه نهاده است؛ لذا به بخشش هایی که از عواطف انسانی ناشی شده، اطلاق می گردد؛ البته در قرآن ذکری از ماده ی "سخاوت" نیامده؛ اما "انفاق" عنوانی است که خداوند آن را به موازات سخاوت به کار برده و در کاربردهای قرآنی فراوان به کار رفته و سفارش اکید شده است و فقط به بخشش هایی اطلاق می گردد که با قصد الهی صورت پذیرد. قرآن از انفاق هایی که توسط کفار با نیت غیر الهی صورت می گیرد، این گونه یاد می کند:

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَ مَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَ لَكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ.

آنچه آنها در این زندگی پست دنیوی انفاق می کنند، همانند باد سوزانی است که به زراعت قومی که بر خود ستم کرده (و در غیر محل و وقت مناسب، کشت نموده اند)، بوزد و آن را نابود سازد. خدا به آنها ستم نکرده؛ بلکه آنها خودشان به خویشتن ستم می کنند. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴)

با توجه به این موارد به این نکته هدایت می شویم که قرآن نسبت به سخاوت و انفاق نظر مثبت داشته و به آن سفارش نموده و از سویی انفاق گران را مورد تشویق قرار داده است:

وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ.

هرگز به (حقیقت) نیکوکاری نمی رسید، مگر اینکه از آنچه دوست می دارید، (در راه خدا) انفاق کنید و آنچه انفاق می کنید، خداوند از آن آگاه است.

خداوند برای تشویق کسانی که در راه خدا سخاوت به خرج داده اند، متذکر شده که مالی را که در عین علاقه به آن، انفاق نمودند، به هدر نرفته و پاداشی بر آن تعیین شده است. (طباطبایی، ۱۴۱۷)

در نخستین آیه، سخن از گروهی سخاوتمندان انصار مدینه است که با آغوش باز از مهاجرانی که خانه و کسب و کاری نداشتند، استقبال کردند و آنها را برخودشان مقدم داشتند و حتی گفتند: «ما اموال و خانه هایمان را با آنها تقسیم می کنیم و چشم داشتی به غنائم جنگی نیز نداریم».

قرآن درباره آنها در آیه فوق می گوید: «آنها کسانی را که به سويشان هجرت می کنند، دوست دارند و در درون دل نیازی نسبت به آنچه به مهاجران داده شده، احساس نمی کنند و آنها را بر خود مقدم می دارند، هر چند شدیداً فقیر باشند، ... یحبون من هاجر اليهم ولا يجدون في صدورهم حاجة مما اوتوا و يؤثرون على انفسهم و لو كان بهم خصاصة...» (حشر، ۹)

آداب سخاوت و انفاق

قرآن کریم برای هدفمند کردن انفاق و سخاوتمندی های افراد جامعه و دوری از افراط و تفریط و بهره مندی صحیح از اموال و دارایی ها، قوانین و آدابی قرار داده که به مهمترین آنها اشاره می شود:

۱. اخلاص

یکی از آدابی که با سیر در آیات قرآن به دست می‌آید، انفاق مخلصانه جهت کسب رضای الهی است:

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَ لَا شُكُورًا.

و می‌گویند: ما شما را بخاطر خدا اطعام می‌کنیم، و هیچ پاداش و سپاسی از شما نمی‌خواهیم!

خداوند در این آیه اخلاص اهل بیت(ع) را در انفاق، ستایش نموده و می‌فرماید: آنها طعام مورد نیاز خود را به خاطر حب و رضایت خدا به نیازمندان می‌بخشند، بدون اینکه از آنها اجر و پاداشی طلب کنند و یا حتی انتظار تشکر داشته باشند.

2. تقوا

همراهی انفاق با تقوای الهی، از دیگر آداب سخاوت است:

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَ اتَّقَى.

اما آن کس که (در راه خدا) انفاق کند و پرهیزگاری پیش گیرد.

همراه بودن سخاوت با تقوای الهی این است که از بخل در انفاق پرهیزد و مال را از راه حلال تهیه نماید و در راه صحیح مصرف کند که این امور از مصادیق بارز تقوا در سخاوت است. (طیب، ۱۳۷۸)

۳. تجرد از منت

از جمله آداب دیگری که باید در سخاوت و انفاق رعایت شود، اینست که بخشش‌ها لطمه‌ای به آبرو و حیثیت زندگی کسانی که به انسان وابسته‌اند، وارد نکند و خالی از هر گونه منت‌گذاری باشد:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَ الْإِدْي.

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! بخششهای خود را با منت و آزار، باطل نسازید.

این آیه دالّ بر اینست که آزار و منت بعد از انفاق و بذل مال، اجر آن را از بین برده و ضایع می‌کند؛ لذا سخاوت با منت سازگاری ندارد و اخلاص را از بین می‌برد. (سبزواری نجفی، ۱۴۰۶)

۴. اعتدال

رعایت اعتدال در انفاق، یکی دیگر از آداب سخاوتمندی است که قرآن با تعبیر به صورت کنایی از آن سخن گفته است:

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا.

هرگز دستت را بر گردنت زنجیر مکن، (و ترک انفاق و بخشش منما) و بیش از حدّ (نیز) دست خود را مگشای تا مورد سرزنش قرار گیری و از کار فرومانی!

منظور از "دست به گردن بستن" خسیس بودن و خودداری کردن از بخشش است و در مقابل آن "بسط ید" قرار دارد که کنایه از بذل و بخشش است و این تعبیر رساترین تعبیر در مورد رعایت اعتدال در بخشش است (المیزان فی تفسیر القرآن، جلد ۱۳)

۵. بخشش از پاک‌ترین و بهترین قسمت مال

از زیباترین آدابی که برای انفاق و سخاوتمندی در قرآن ذکر شده اینست که بخشش افراد باید از بهترین و پاک‌ترین قسمت اموال باشد:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ.

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از قسمتهای پاکیزه اموالی که (از طریق تجارت) به دست آورده‌اید، و از آنچه از زمین برای شما خارج ساخته‌ایم (از منابع و معادن و درختان و گیاهان)، انفاق کنید! و برای انفاق، به سراغ قسمتهای ناپاک نروید؛ درحالی که خود شما، (به هنگام پذیرش اموال)، حاضر نیستید آنها را بپذیرید، مگر از روی اغماض و کراهت.

از آنجا که طرف انفاق سخاوتمندان، خداوند و افراد نیازمند جامعه هستند، لذا انتخاب اموال ناپاک و بی‌ارزش، علاوه بر اینکه موجب آزردن نیازمندان می‌گردد، توهین به مقام بلند خداوند عالمیان هم به حساب می‌آید (تفسیر نمونه، جلد

آثار سخاوت و انفاق

اگر سخاوتمندی و انفاق، بر اساس آداب و شرایط اسلامی آن انجام پذیرد دارای آثار مثبت فردی و اجتماعی بسیاری است که به برخی از آثار فردی اشاره می‌گردد:

۱. امنیت در قیامت

قرآن کریم بعد از نقل جریان انفاق خالصانه‌ی اهل بیت(ع)، در ارتباط با نیت و هدف آن بزرگواران می‌فرماید:

إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبَّنَا يَوْمًا غَبُوسًا قَمْطَرِيرًا فَوَقَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا .

ما از پروردگارمان خائفیم در آن روزی که عبوس و سخت است! (بخاطر این عقیده و عمل) خداوند آنان را از شرّ آن روز نکه می‌دارد و آنها را می‌پذیرد، درحالی‌که غرق شادی و سرورند.

"وقایه" به معنی حفظ کردن و جلوگیری کردن از اذیت است به این معنا که خداوند، اهل بیت پیامبر (ص) را به دلیل سخاوت در انفاق و نیتی که داشتند، حفظ فرموده و شرّ آن روز را از آنان منع نموده است. (مغنیه، ۱۴۲۴)

۲. نیل به رحمت الهی

سخاوتمندی و انفاق موجب می‌شود که انسان، مشمول رحمت بی‌انتهای خداوند گردد:

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ.

هرگز به (حقیقت) نیکوکاری نمی‌رسید، مگر اینکه از آنچه دوست می‌دارید، (در راه خدا) انفاق کنید و آنچه انفاق می‌کنید، خداوند از آن آگاه است.

مفسرین در معنی "بر" اختلاف دارند، برخی آن را به بهشت، برخی دیگر به طاعت و تقوی...، که به نظر می‌رسد تعبیر به "رحمت خداوند" جامع این معانی باشد، چرا که "بر" کلمه‌ای است که جامع تمام صفات خیر است. (فضل اله، ۱۴۱۹)

۳. آسانی مشکلات

کسی که سخاوتمندی و انفاق در راه خدا را پیشه‌ی خود نماید، خداوند نیز تحمل مشکلات را بر او آسان می‌کند:

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى... فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى... فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى.

اما آن کس که (در راه خدا) انفاق کند... ما او را در مسیر آسانی قرار می‌دهیم! اما کسی که بخل ورزد و (از این راه) بی‌نیازی طلبد... بزودی او را در مسیر دشواری قرار می‌دهیم»

بر اساس آیه‌ی شریفه خداوند سخاوتمندان و انفاق‌گران را مشمول توفیقات خود گردانیده و پیمودن راه اطاعت و انفاق را بر آنها آسان می‌سازد، تا اینکه از مشکلات زندگی رهایی می‌یابند؛ اما خدای متعال از بخیلان سلب توفیق کرده و پیمودن راه برای آنها مشکل می‌شود، لذا در دنیا و آخرت با سختیها مواجه خواهند بود؛ پس انجام اعمال نیک برای افراد سخی، نشاط آور و روح افزا بوده ولی برای افراد بخیل، سخت و رنج آور می‌گردد. (تفسیر نمونه، جلد ۲۷)

۴. فزونی رزق و روزی

یکی از آثار عجیبی که برای انفاق و سخاوتمندی ذکر شده، فزونی در روزی بر اثر بخشش اموال در راه خداست:

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ يَقْدِرُ لَهُ وَ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يَخْلِفُهُ وَ هُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ.

بگو: پروردگارم روزی را برای هر کس بخواهد توسعه می‌دهد و برای هر کس بخواهد تنگ (و محدود) می‌سازد، و هر چیزی را (در راه او) انفاق کنید، جای آن را پر می‌کند و او بهترین روزی دهندگان است.

به این معنا که خداوند جایگزینی اموال بخشیده شده را در دنیا و در آخرت تضمین نموده است.

ایثار، بالاترین مرتبه سخاوت

بالاترین مراتب سخاوت، ایثار است؛ که عبارت است از بخشش و جود، با وجود احتیاج و ضرورت خود. این مرتبه ای است رفیع، و محلی است عظیم. هر کسی را این رتبه حاصل نه، و هر شخصی به این مرتبه واصل نیست. خلاق عالم در مدح این طایفه می‌فرماید:

وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ؛ بودند که اختیار می‌کردند دیگران را بر خود، اگرچه خود احتیاج داشتند.

حدیث از حضرت پیغمبرمروی است: «هر مردی که خواهش به چیزی داشته باشد، پس خود را از آن نگاه دارد و دیگری را بر خود اختیار کند، آمرزیده می شود. روایت بعضی از زنان پیغمبرگفتند: آن سرور هرگز سه روز پی در پی چیز سیر نخوردی. و هرگاه می خواست می توانست سیر بخورد، ولیکن آنچه داشت به مردم می داد و گرسنگان را بر خود مقدم می داشت. (بقره، ۲۰۷)

حکایات ایثار حیدر کرّار بر زبان ها مشهور، و در تواریخ و کتب مسطور است. ایثار آن بزرگوار به جایی رسید که در «لیله المیت»، حیات پیغمبر را بر حیات خود اختیار کرد، و در خوابگاه خاتم الانبیاء خوابید. به این سبب خداوند عالم بر ملائکه مباحثات نمود و آیه {مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ} نازل شد.

نتیجه گیری

سخاوت برترین خصلت ها، پرده عیوب، زیور انسان و میوه عقل است. افراد پسندیده مال، اعتبار، زمان و فرصت های خود را جهت شادکردن غیردشمنان خدا، بدون منت و خواهش دیگران به آن ها اهدا می کنند. مهم ترین علل سخاوت زهد در دنیا و یقین به پاداش است. ثمره سخاوت محبوبیت در نزد مردم، پوشیده شد عیوب، از بین رفتن دشمنی، افزایش روزی، آمرزش گناهان و رستگاری است. سخاوت مانند ی آهن ربا برای بهترین ها است؛ بهترین کارکنان، بهترین عملکرد را به منصه ظهور می رسانند و بهترین سازمان ها را ایجاد می کنند.

به هرحال، سخاوت و بخشنده گی از فضایل اخلاقی انسان است که در دنیا و آخرت موجب شادی و سرور آدمی می شود. انسان همان گونه که دیگران را با کمک خویش به آسایش می رساند، با این کار سرور و شادی را برای خود به ارمغان می آورد و آرامش روحی و روانی را برای خود و آسایش را برای دیگران تحقق می بخشد.

منابع:

۱. الوانی، سیدمهدی؛ جندقی، غلامرضا؛ زارعی متین، حسن؛ ایرانی، حمیدرضا (۱۳۹۳). گونه شناسی سخاوت در سازمان، نشریه علمی پژوهشی مدیریت فرهنگ سازمانی، دوره ۲۱، شماره ۴، صص ۶۱۲-۵۸۹.
۲. الهامی نیا، علی اصغر (۱۳۸۹). اخلاق عمل. قم، نشر زمزم هدایت.
۳. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۳، ص ۸۳.
۴. تفسیر نمونه، ج ۲۷، ص ۷۶.
۵. سبزواری نجفی، محمد بن حبیب الله؛ الجدید فی تفسیر القرآن المجید، بیروت، دارالتعارف، ۱۴۰۶ق، چاپ اول، ج ۱، ص ۳۴۳.
۶. سوره بقره، ۲۰۷.
۷. طباطبائی (علامه)، سید محمد حسین؛ المیزان فی تفسیر القرآن، قم، جامعه مدرسین حوزه علمیّه قم، ۱۴۱۷ق، چاپ پنجم، ج ۳، ص ۳۴۵.
۸. طریحی، فخرالدین؛ مجمع البحرین، تحقیق سیداحمد حسینی، تهران، کتابفروشی مرتضوی، ۱۳۷۵ش، چاپ سوم، ج ۱، ص ۲۱۵.
۹. طوسی، محمد بن حسن؛ التبیان فی تفسیر القرآن، تحقیق احمد قصیر عاملی، بیروت، دار احیاء التراث العربی، بی تا، ج ۸، ص ۴۰۲.
۱۰. طیب، سید عبدالحسین؛ أطيّب البیان فی تفسیر القرآن، تهران، اسلام، ۱۳۷۸ش، چاپ دوم، ج ۱۴، ص ۱۳۹.
۱۱. فضل الله، سید محمد حسین؛ تفسیر من وحی القرآن، دارالملاک، بیروت، ۱۴۱۹ق، چاپ دوم، ج ۶، ص ۱۴۸.
۱۲. مغنیه، محمدجواد؛ تفسیر الکاشف، تهران، دار الکتب الإسلامیّه، ۱۴۲۴ق، چاپ اول، ج ۷، ص ۴۸۲.
۱۳. مکارم شیرازی، ناصر و همکاران؛ تفسیر نمونه، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۷۴ش، چاپ اول، ج ۳، ص ۵۹ و ۶۰.
۱۴. منتظری، (۱۳۸۳) درسهایی از نهج البلاغه، تهران، نشر سرای.
۱۵. نراقی، احمد (۱۳۸۳). معراج السعاده، قم، هجرت.

16. Bekkers, R.; Wiepking, P. (2007). "Generosity and philanthropy: A literature review". Available at SSRN 1015507.
17. Blanchard, K.; Cathy, S. T. (2009). The Generosity Factor: Discover the Joy of Giving Your Time, Talent, and Treasure: Zondervan.
18. Collett, J. L.; Morrissey, C. A. (2007). "The social psychology of generosity: The state of current interdisciplinary research". Report for the John Templeton Foundation Generosity Planning Project.—45 p, 15, 2008-2009.
19. Irani, H. R. (2013). "Generosity in Organization". Journal of Entrepreneurship & Organization Management, 2(1), e107. doi: 10.4172/2169-026X.1000e107.
20. Vaidyanathan, B. (2008). Corporate giving: A literature review. Center for the Study of Religion and Society, Working paper, University of Notre Dame.